

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

§. I. In quibus Jus Canonicum cum Jure Civili præcipuè conveniat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

sapius mera est Promulgatio cum adjectione Pœnæ, his vocibus *Naturale & Divinum* satis discernuntur.

His præmonitis, *JUS CANONICUM* definimus. *Fidei Morumque Regulam, ab Ecclesiâ constitutam, ad æternam vitam conducentem.*

Veritas Definitionis partebit ex *Symboli Decalogique* expositione, per Regulas à Jure Canonico desumptas. Interim, explicatur hæc Definitio.

Dicitur *Regula*; quia rectè dirigit. Additur, *Fidei*; quia hoc Jure determinantur quæ credenda, quæ non credenda, quæ expressè credenda, quæ confusè credere sufficiat. Res enim Fidei ab eo clarè definita, credenda est, & expressè credenda, ab iis, quibus nota est & clara hæc Definitio. Res verò Fidei non definita, vel obscurè, credenda non est: vel eam confusè, id est, in aliis, in quibus videtur contineri, credere sufficit.

Additur, *Morum*; quia alia jura exponit, quæque præcipiunt, vel prohibent, manifestat, atque ad illa faciendâ Promissis, Præmiis, similibusve modis, excitat, & ad ista vitanda, additis Pœnis, movet. Notandum obiter circâ Mores, duplex *Morum* genus esse. Alii sunt *Interni*, quos regit *ETHICA*; alii *Externi*, quos dirigit *POLITICA*: isti bonum *Publicum*, illi verò bonum *Privatum* immediatè tangunt: Cùm verò æterna Electorum Salus sit omnium hujus mundi rerum finis, cùmque etiam pax & tranquillitas temporalis sit medium congruum ad pacem & tranquillitatem æternam, Mores *Externos* ad *Internos* referri necesse est.

Adjicitur, *ab Ecclesiâ*; quia hujus Juris est genitrix. Adduntur cætera, quia Finis Ecclesiæ hoc Jus condentis, est, ut ducat ad felicitatem æternam.

Ut autem hæc Definitio congruat Corpori Juris Canonici hoc jus continenti, adjiciendum, quòd sit *Collectio Regularum ab Ecclesiâ factarum, aut ex Verbo Dei scripto, traditione, erutarum.* Posteriori modo spectatum Jus Canonikum Definitur, in *Prænotionibus Canonici L. 1. cap. 1. n. 17.* Systema rerum Sacrarum: quæ Definitio non exacta; cùm Sacris Bibliis etiam conveniat, cùmque, quæ Juri Canonico singularia sunt, non explicat. Quæ subjungitur *ibid.* aptior est, videbis illam cum cæteris ad illam pertinentibus: multa quoque in *eodem Capite* habes curiosa, de Nominibus hujus Juris illorumque Origine.

Hinc patet quantum præ *Jure Civili* emineat *Jus Canonikum*: verùm id clariùs patebit ex mox dicendis circâ Juris Canonici *Causas*, ubi has præminentias de industriâ notabimus; sed priùs videndum in quibus *Jus Canonikum* cum *Jure Civili* conveniat & differat, ut magis innotescat hujus Natura, quæ mox exposita est, ejusque præ *Jure Civili* excellentia postea ex professo observandâ erit.

§. I.

In quibus JUS CANONICUM cum JURE CIVILI præcipuè conveniat.

REGULA.

Jus Canonikum cum *Jure Civili* non in aliis præcipuè convenit, quam in istis.

1. Sub nomine *Juris*, tanquam *Species* sub *Genere*, utrumque comprehenditur. *DIST. I. 1.* Jus enim pluribus modis *l. pen. de Just. & Jure.*

2. Ut *Jus Civile* dicitur *Lex*, ita & *Jus Canonikum* dici potest *Lex*; quia *Lex* nihil aliud significat quam *Norma*, vel *Mensura*: ac utrumque competit Juri Canonico; Hinc, quæ de *Lege* in genere dicuntur, Juri Canonico, ut *Civili*, applicari possunt. *ibid. 2. Lex à delectu nomen habet C. 1. de Legibus.*

3. Utrumque est *Humano-Positivum*, id est, ab *Homine* positum; in quo pariter differt à *Jure*, quod *Deus* Juri naturali adjecit, quodque idèd est *Divino-Positivum*, id est, à *Deo* positum, & à *Jure Naturali*, quod omnibus *Homnibus* indidit, eique ad-

jecit, pro *Judæis* vel *Christianis*. *Cap. 7. E. DIST. III.* Naturalia Jura divina quâdam providentiâ constituta semper firma atque immutabilia permanent: *Civilia* verò sæpè mutari solent. *§. pen. Inst. de Jure Nat. Gent. & Civili.*

4. Utrumque differt à *Jure Gentium* ita dicto, quòd omnes ferè *Gentes* eo utantur; quod neutri convenit. *cap. 9. E. DIST. IV.* *Jus Civile* à *Jure Gentium* distinguitur, quòd omnes *Populi*, qui *Legibus & Moribus* reguntur, partim suo proprio, partim communi omnium jure utuntur. *§. 1. d. 1. de Jur. Nat. Gent. & Civ.*

5. Utrumque, prout scriptum est, differt etiam à *More*, qui est longa *Consuetudo*, & *Jus* non scriptum. *cap. 3. & 4. E. DIST. V.* Constat *Jus Civile* aut scripto aut sine scripto. *§. constat. d. tit.*

6. Utrumque dividi potest in *Publicum*, quod respicit *Personas publicas* ut *Sacerdotes & Magistratus*, Resque *Sacras*; & in *Privatum*, quod *Personas privatas*, Resque *Profanas* spectat. *Cap. 11. E. DIST. VI.* *Jus* vel est *publicum* vel *privatum*: *Publicum*, quod ad statum rei *Romanæ* spectat: *Privatum*, quod ad singulorum utilitatem. *§. fin. Inst. de Just. & Jure.*

7. Sicut sunt alia *Juris Civilis* Divisiones; nempe, in *Jus Militare*, quo reguntur, quæ *Militiam profanam* spectant, & *Jus Quiritum*, sive *Romanorum*, quo quædam propria *Romanis* diriguntur: ita sunt alia *Juris Canonici* Divisiones, nimirum, in *Jus Militiam Sacram*, quam exercent vel *Clerici*, vel *Regulares* cujusvis *Nationis*, dirigens; & *Jus Gallorum*, quo specialia quædam *Gallis*, reguntur, qualia sunt, quæ vocantur *Privilegia Ecclesiæ Gallicanæ*, aliave similia *cap. 10. 12. E. DIST. VII.* De *Jure Militari* agitur *intoto Tit. Dig. de Re Militari.*

8. Quemadmodum *Civilis Jurisprudencia* constat ex *Legibus*, *Constitutionibus*, *Edictis*, *Senatus-Consultis*, *Jurisconsultorum Responsis*, & *Plebiscitis*; ita *Canonica Jurisprudencia* similibus *Juris speciebus* coalescit; si *Plebiscita* excipias, quæ erant *Leges à Plebe conditæ*, quales nullæ sunt *Leges Ecclesiasticæ*. *C. 3. de Consuet.* qua damnatur *consuetudo*, quâ dictum *Populi*, in *Causis Ecclesiasticis*, pro *Sententia* tenebatur: & *Legem*, prout dicitur *Constitutio Populi*, quâ *Primates* simul cum *Plebibus* aliquid sanxerunt; qualis fuit nullâ in *Ecclesiâ*, quæ *Plebi* *Jus condendi facultatem* nunquam concessit: Nam quoad *Legem* alio modo sumptam, cæterasque mox dictas *Juris Species*, quæ in *Jure Canonico* reperiuntur, *Legi* siquidem sumptæ pro *brevisiori agendi norma*, constituentis *motivum* non exprimente, respondent *CANONES*. *Constitutioni*, sumptæ simpliciter pro *Statuto facto* ab habente *statuendi facultatem*, sive *supremam*, sive *non*; respondent tam *EPISCOPORUM Statuta*, quam *PONTIFICUM*: *Tit. 2. Institut. JUSTINIAN.* 8. *Partes Juris Civilis* exponuntur in *Tit. Inst. de Jure Naturali Gentium & Civili.*

Edicto, quo servandum à se *Jus Prætor* publicabat ineunte *Præturâ*, respondent *REGULÆ CANCELLARIÆ*, quas *Summus Pontifex* initio *Pontificatus* constituabat.

Senatus-Consultis, quæ sunt id, quod *Senatores Populi* decernunt, respondent *Conciliorum Decreta* facta à *solis Episcopis*, qui sunt in *Ecclesiâ*, quod erant *Senatores* in *Republica*.

Jurisconsultorum Responsis similes sunt *Sententiæ Patrum*, qui sunt in *Ecclesiâ*, quod *Jurisconsulti* in *Statu Politico*.

9. Utrumque quoad illud, quod sibi proprium est, extrâ *Sacras Scripturas*, in quibus solum *Divinum Jus* continetur. *Cap. 1. DIST. VIII. IX.* *Jus Civile* partim collectum esse videtur ex *Sacrâ Scripturâ*; argumentum est *Collatio Mosaicarum & Romanarum Legum*. Sed hoc sibi peculiare non est.

Jus etiam Canonikum partim collectum est ex *Sacrâ Scripturâ*, sive ex *Præceptis Divinæ Legis*, *LANCELOT. Inst. Jur. Can. lib. 1. Tit. 1.* Sed hoc mutuat ex *Jure Divino*.

10. Ut *Jure Civili* *Bona secularia* acquiruntur, possidentur

sidentur, dividuntur, reguntur; sic, Jure Canonico, Bona Ecclesiastica acquiruntur, possidentur, dividuntur, reguntur. *ibid.* 10. In hac Similitudine notari potest differentia inter Jus Canonicum & Civile, quòd, hoc Privati acquirunt Rerum Temporalium, illo verò, non Privati, sed Ecclesia habet Dominium Rerum Ecclesiasticarum.

11. In utroque sunt Leges inter se discrepantes, non solum diverso, sed etiam eodem tempore, sed diversis Locis scriptæ; idque propter diversos, pro quibus sunt scriptæ, Hominum mores. *Cap. 1. Dist. 1.* ipsiusque DECRETI Inscriptio, *Concordantia discordantium Canonum.* Non obstat, quòd GREGORIUS IX. & BONIFACIUS VIII. in *Prefat.* suarum Collectionum, insinuant contrarietates sustulisse, quòdque Justinianus in Constitutionibus *Codicis & Digestis* præfixis, testetur nullam esse in his Collectionibus Antinomiam, sive Legum discrepantiam, sed unam concordiam & consequentiam; hoc enim voluerunt sed non perfecterunt.

12. Si Lex sit id omne, quod ratione constet, dummodò Religioni conveniat, Disciplinæ congruat, Salutis proficiat; item & CANON. *Cap. 5. Dist. 1.*

13. Idem Canonis quod Legis Officium: nempe, quòd permittat, vetet & puniat. *Can. 4. Dist. IV. XIII.* Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire. *L. Legis virtus. §. de Legibus.*

14. Idem Finis Canonis punientis, ac Legis itidem pœnalis; scilicet ut metu Humana coërceatur Audacia; tutaque sit inter Improbos Innocentia. *Can. 1. Dist. IV. XIV.* pœnâ unius metus est multorum §. 1. *C. ad Leg. Jul. repetund.*

15. Eisdem Canon habere debet qualitates, quas Lex; nimirum, quòd sit justus, possibilis, secundum naturam Patriæque consuetudinem, loco, tempore, conveniens, necessarius, communi utilitati prospiciens; denique clarus: ne per obscuritatem, aliquam captionem contineat. Quibus addendum est, ut sit solemniter editus, & publicè promulgatus. Nota obiter tertiam quartamque qualitate non convenire nisi *Canonibus Discipline*, qui fieri solent propter certas Personas vel Loca & Tempora. *Can. 2. Dist. IV. C. 25. de Verb. sign. C. ult. de Constit. C. 1. de Post. Præl.*

16. Ut, de Legibus liberum est judicare, dum instituantur; ita & de Canonibus; ut, de iisdem jam institutis & firmatis, judicare non licet, sed juxta eas; ita & de Canonibus. Ut demum Leges instituantur, dum promulgantur, firmantur verò dum moribus utentium approbantur; ita & Canones. *C. 3. Dist. 4.*

17. Sicut sunt Leges Civiles, quæ desuetudine abrogantur; ita sunt Leges Canonice. *C. 4. §. 6. Dist. IV.*

18. Ut obtemperandum est, vel non est, Legibus prout sunt veritati Dei conformes, vel contrariæ; ita, in similibus casibus, obediendum est Canonibus, vel non. *C. 1. Dist. IX.*

19. Prælati vivere debent juxta Canones suos, sicut Principes juxta Leges suas. *C. 2. Dist. IX.*

20. Ecclesia Legibus Imperatorum jura sua tueri potest, sicut & Imperatores sua Legibus Ecclesiasticis. *C. 1. 7. 8. Dist. 10. C. 6. Dist. XCVI.*

21. Quod fit contra Canonem, per Canonem dissolvi meretur, sicut facta contra Legem, dissolvenda sunt per Legem. *C. 10. Dist. X.*

22. Rejicit Jus Canonicum Accusatores & Accusationes, quæ Jus Civile non admittit: non solum in hoc, sed etiam in aliis rebus Judicia spectantibus Ecclesiastica, etiam Personarum Ecclesiasticarum, Leges Civiles Ecclesia recipit; idem facit quoad pœnas contra Criminosos latis. *C. 41. CAUS. XXIII. QUÆST. IV. Cap. 7. CAUS. XXII. QUÆST. V. C. 3. 4. CAUS. XXXIII. QUÆST. II. Can. 9. Dist. VII. VIII. XI. CAUS. III. QUÆST. XV. C. 19. CAUS. VI. QUÆST. I. C. 6. de Immu. Eccl. C. 7. CAUS. II. QUÆST. I. C. 1. CAUS. XXXV. QUÆST. VIII.*

23. Leges Civiles, quoad Præscriptionem in se spectatam, Ecclesia admittit, idem, quoad Bona in Monasterium ingredientium. *C. 1. CAUS. XIII. QUÆST. I. C. 2. 6. 17. CAUS. XVI. QUÆST. III.*

Tom. 1.

24. Ut, quod fit contra Leges, pro infecto habendum est; idem, de hoc, quod fit contra Canones. *C. 13. 14. 15. 16. CAUS. XXV. QUÆST. II. XXXIV.* quod Lege prohibente factum est, pro infecto habetur *L. non dubium, C. de Legibus.*

25. Ecclesia Leges non rejicit, nisi sint Juri Divino, Naturali, vel Sacris Canonibus contrariæ. Hoc explicabitur in Dissertatione circa Leges prohibitivas. *C. 18. de priv. C. 4. de panis cap. 2. de novi. oper. nunt. C. 1. Dist. X. Grat. CAUS. XV. QUÆST. III. §. sed.*

26. Canon, ut Lex, non ligat ignorantes, qui illum nosse non potuerunt. *C. 2. de Constit. C. 2. Dist. LXXXII.* Leges ignorare non licet. *L. Constitutione C. de Jur. & Facti ignor.*

27. Sicut novæ Leges dant tantum formam futuris, nisi in iis expressè caveatur de præteritis, vel veteres declarent & interpretentur; ita & Canones. *C. 2. & 13. de Const. C. 4. de off. Leg. §. prohibemus.* Leges futuris dant formam negotiis, nec ad præterita pertinent, nisi id exprimat. *L. 7. C. de Legibus.*

28. Statutum sive Civile, sive Ecclesiasticum, non valet, nisi fuerit perfectum, & actu consummatum. *C. 17. de pan. Dist. I.*

29. Pœnâ Canonum, ut & Legum, sunt interpretatione potius molliendæ, quàm exasperandæ. *C. 18. de pan. Dist. I. 29. L. interpretatione ff. de panis.*

30. Novus Canon, ut & Lex nova, priori derogat, etsi id non exprimat; sed speciali Consuetudini vel Statuto non derogat, nisi id exprimat. *C. 1. de Const. in 6. §. pen. Inst. de Justitia & Jure.*

31. Canon, ut Lex, non ligat extra Districtum condentis. Eodem recidit quo *Art. 57. C. 2. E. T. §. Statuto.*

32. Lex Canonica, ut Lex Civilis, ita est interpretanda, ut suo non frustretur effectu. *C. 35. de Elect. in 6. §. Porro.*

33. Ejus est Canonem, ut & Legem, interpretari, cujus est condere. *C. 3. de off. ord. in 6. §. Si verò. 33. ejus est Legem interpretari, cujus est condere L. 1. C. de Legib.*

34. In utroque Jure protestatio facta contra metum sibi incussum, conservat aliquem in jure suo, utque istud servetur, illa facienda contra id, quod sibi adversatur; nec ista prodest, si contra illam protestans veniat. Hoc dilucidatur in Tractatu de Protestatione, ubi colliguntur quæcumque docet Jus Canonicum, congruoque ordine digeruntur; item dum de iis, quæ metu fiunt. *C. 4. CAUS. XXXI. QUÆST. II. C. 10. 18. CAUS. II. QUÆST. V. C. 21. de Sent. & Re. Jud. C. ult. de Appell. C. 20. de Censib. 34.* Utrouque etiam jure quod metu factum est, rescinditur, licet protestatio non præcesserit: Nam & in Codice, & in Digestis, & in Decretalibus, sunt Tituli, de his, quæ vi metusve causâ gesta sunt.

35. In Canone, ut in Lege, Juri Communi derogatur per concessionem Juris Specialis. *C. 6. de Instit. C. 13. de Judic. 35.* Generi per Speciem derogatur. *Cap. Generi de Reg. Jur. in 6.*

36. In Canone, ut in Lege, facta ab habente dignitatem, abrenuntiatio alicui hujus dignitatis juri, non obest Successoribus, sed tantum facienti. *ibid. C. 24. Dist. LXIII.*

37. In utroque, non intelligitur derogari juri alterius, nisi id exprimat. *C. 31. de Decim.*

38. In utroque, quilibet potest juri renunciare, ei quod pro se noscitur introductum; idque non solum expressè, sed etiam tacitè, eo scilicet non utendo tempore, quo par est: qui autem juri renunciat, illud amittit. *C. 19. de Elect. C. 16. de Regul. C. ult. de crim. falsi. C. 6. 11. de priv. C. 8. CAUS. VII. QUÆST. I. C. 16. de Elect. 38.* Omnes licentiam habent his, quæ pro se introducta sunt, renunciare, *L. si quis in inscribendo. C. de Pactis.*

39. In utroque, factò à se Statuto contravenientes derogant juri suo. Istud ipsis prodesse nequit, actu siquidem contrario, juri renunciatur. *C. 8. de Constit. .... C. 15. de Sent. & re judic. C. 3. de his, quæ fiunt à Majore &c.*

40. Juri Canonico, sicut & Civili, derogat Consuetudo rationalis & legitime præscripta, sed non alia. *C. 13. de jud. C. 11. de Consuet. C. 8. ibid. 40. L. 2. C. quæ si longa consuetudo.*

41. Tam juxtà Canones, quàm juxtà Leges, quidquid discrepat à Jure Communi, ad illud, quoad fieri potest, reducendum est; nec ab eo recedendum, nisi clarè constet ei derogatum. *ibid.*

42. Constitutio sive Canonis, sive Legi contraria, & Ecclesiæ damnosa non valet. C. 15. de *Elect.* 42. non valet Rescriptum, quod Juri vel Publicæ Utilitati adversatur. *Leg. fin. C. Si contra Jus vel util. publ.*

43. In utroque Jure, undè quis meretur gratiam, damnum sustinere non debet. C. 7. de *Renunc.* ubi *Gloss. v. Sustinere*, citat plures Leges idem docentes.

44. Cùm respondetur Consultationi ab habente Jus condendi potestatem, Jus Commune declaratur, vel editur; etsi circa Privilegia consultus responderet. C. 9. de *Voto & voti red.* *Glos. C. 9. de fil. Presb. v. Consultationem C. 12. de refor.*

45. Si Membrum alicujus Collegii, juri, in illius Collegii honorem sibi, ut & aliis Collegis suis, concessio, renunciat; renunciatio non valet: valeret autem, si jus præcipuè concessum, esset in commodum Membrorum C. 12. de *For. comp.* Ratio Cap. desumitur ex L. 38. ff. de *Pactis*, quam explicat *GONZALEZ in illud n. 2.*

46. Qui in aliquo læditur, in alio compensationem accipere debet. C. 16. de *Major. & Obedient.* *Glos. v. Prajudicio*, citat Leges Civiles simile quid præcipientes.

47. Factæ inter alios Transactio, circa rem ad seipsum quodammodo pertinentem, auctoritatem præstans, juri suo tacite renunciat. C. 7. de *Transact.*

48. Res inter aliquos acta non præjudicat juri aliorum, nisi isti illam approbent & confirmet. C. 7. de *cau. poss. & propr.* Res inter alios actas, vel judicatas, aliis non nocere. *Cod. Lib. 7. tit. 60.*

49. In utroque, verisimile non habetur eum, qui spoliatus renunciat, spontè renunciare. C. 2. de *restit. spoliat. l. 1. C. Per vim. l. 1. §. qui à me ff. de vi.*

50. Canon, ut Lex, declaratur ex approbatâ Consuetudine, quæ est optima Legum Interpret. C. 8. de *Consect. C. si de interpretatione ff. de Legib.*

51. Canones, sicut & Leges, sufficienter promulgati judicandi sunt, si publicè & generaliter fuerint promulgati; nec oportet, ut singulis specialiter significentur: neutris ligatur quis, antequàm ad eum pervenerint, vel potuerint pervenire, (hoc speciali Tractatu explicabitur.) C. 1. de *Post. Præl. C. 2. Dist. LXXXII.*

52. Quod agitur contra Canonem, sicut & quod fit contra Legem, non habet firmitatem, & nequaquam valet: quod restringendum videtur, cum C. citatis. n. 24. ad Casum, in quo Canon vel Lex læsa substantiam rei actæ respiciunt. (Hoc enucleatur in citata *Dissert. de Lege purè prohibitoria*) C. 2. de *Testib. & attest.* in quo citatur Novella 90. *collat. 7. C. 9. GONZALEZ in illud. n. 2.*

53. Tam juxtà Canones, quàm juxtà Leges, quilibet eodem debet uti jure, quod in alium statuit. C. 6. de *Const. toto Tit. Digest.* Quod quisque juris in alterum statuerit, ipse eodem jure utatur.

54. Urgens Necessitas eximit à Canone, sicut & à Lege. C. 2. de *Observ. Jejun. C. 4. de Reg. Juris.* Necessitas non habet Legem. L. 1. ff. de *Off. Proconsulis.*

55. Tam Canon, quàm Lex, approbat, ut nonnulla pro communi utilitate contra Juris asperitatem ex æquitatis mansuetudine tolerentur. C. 3. de *Sent. & Rejud. in 6. Glos. v. non expressa* citat plures Leges id docentes.

56. Utiliores Canones, ut & Leges, interdum restringendæ sunt; quia Hominum succrescente malitiâ, quod provisum erat ad remedium, tendit quandoque ad noxam. C. 1. de *Except. in 6.*

57. In utroque Jure, extrâ Territorium jus dicenti non paretur impunè. Eod. recidit quo *Art. 31. C. 2. de Elect. in 6. L. fin. ff. de Jurisdic.*

58. Ut secundum Legem, ita & secundum Canonem, jura antiqua non debent dici correctâ, nisi expressè fuerint per nova immutata. C. 41. de *Elect. in 6.* quod non mutatur, quare stare prohibetur. L. *Sancimus. C. de Testam.*

59. In utroque ista audiuntur, parùm est jura conde-

re, nisi sit, qui ea tueatur. Expediunt jura juribus concordare, eorumque correctiones, si valeant sustineri, evitari debent. C. 3. de *Elect. in 6.* Per eos, qui juri dicendo præfunt, effectus juri accipitur. L. 2. §. 13. de *Orig. Jur.*

60. Utrumque est illa Lex publica, à quâ eximit privata Spiritus Sancti Lex; seu Divinus Spiritus Sancti Instinctus, quo aliquem movet ad aliquid juri contrarium. C. 2. CAUS. XVIII. QUÆST. III. C. 18. de *Regularib.*

61. Sicut frustra implorat Legis auxilium, qui committit in Legem; ita frustra implorat Canonis auxilium, qui committit in Canonem. C. 23. de *Elect.* frustra Legis implorat auxilium &c. L. *auxilium ff. de Minorib.*

62. In neutro, Concessionis aliquibus specialiter factæ, ad alios trahendæ sunt, in fraudem Canonis vel Legis. C. 11. de *Conc. Præb.* Constitutiones Personales ad exemplum non trahuntur. *§. sed & quod pr. Instit. de Jur. Nat. Gent. & Civil.*

63. Utrumque sibi subditas habet determinatas Personas, Res, & Judicia; ultra quæ nihil valet, passim.

64. In Foro Externo tam Canonico, quod Canone regitur, quàm Civili, quod Lege regitur; de Externis tantum, & non de Internis judicatur. C. 13. CAUS. XV. QUÆST. I. Cogitationis penam nemo patitur. L. *Cogitationis ff. de pænis*

65. Sicut in Rebus Temporalibus Canonice Constitutiones Civilibus sunt conformandæ; sic, è contrâ, in Spiritualibus Leges Civiles Canonibus subdendæ. *Cap. 4. de Pænis. C. 1. de Novi Oper. nunt. C. 18. de Priv.* Quod Sacri Canones prohibent, id etiam & nos per nostras abolemus Leges. *JUSTIN. in C. Sacris. C. de Episc. & Cler.*

66. Sicut Leges contrariæ, ita & contrariæ Canonum regulæ intelligendæ & componendæ sunt, pro diversitate Locorum, Temporum, & Personarum. C. 112. 3. *Dist. XXIX.*

67. Sicut Partes Civilis Juris non sunt æqualis auctoritatis; non enim Statuta, v. g. Civitatis Civitatem, & Statuta Provincia Provinciam transgrediuntur: Leges verò Regni ad plures tùm Civitates, tùm Provincias extenduntur. Ita & Partes Juris Canonici sunt inæqualis auctoritatis; cùm Decreta Conciliorum Generalium, & Constitutiones Pontificæ Universam ligent Ecclesiam; Statuta verò Synodalia, & Ordinationes Episcopales unam tantum Diœcesim; Canones verò Conciliorum Provincialium totam obligent Provinciam. Præterea Sanctorum Patrum Dicta, quæ sunt Juris Canonici Pars, non sunt ejusdem vis ac Decreta Pontificum. C. 28. *Dist. 1. Dist. xv. xvi. xvii. xviii. xix. xx.* in quibus dùm de Juris Canonici Partibus agitur, nonnulla dicuntur, è quibus inferre licet, illas esse inæqualis vis & auctoritatis: *tota Dist. XX.*

68. Sicut Priores Juris Civilis Leges, quales sunt Leges XII. Tabularum, sunt duriores & obscuriores, quàm quæ postea secutæ sunt; ita Priores Juris Canonici Leges, sive Canones, Posterioribus sunt & duriores, & obscuriores. C. 7. *Dist. XXXIV.*

69. Pleræque Juris Canonici Regulæ, è Jure Civili desumuntur; quod intelligendum tam de illis, quæ in Textibus Juris leguntur, quàm de illis, quæ seorsim collectæ sunt in *Tit. de Regulis Juris.* Patebit ex infrâ dicendis circa has Regulæ.

§. II.

In quibus Jus CANONICUM à JURE CIVILI præcipuè differat.

De *Differentiis* Juris Canonici à Jure Civili, desumptis ex illorum *Causis*, nihil hic dicimus; sed tantum de aliis: de illis enim agemus, dùm de *Causis* Juris Canonici loquemur.

Hoc præmonito, dicimus, Jus Canonikum non in aliis à Jure Civili præcipuè differre, quàm in istis:

1. Mitiùs agit: nam à Juris Civilis rigore sæpiùs recedit. C. 18. de *Rest. spoliat. C. 1. de Dol. & Contu. C. 70. de Appell. Cap. ult. de arbit.* Natis ex nefariis & incestis Nuptiis, Jure Civili alimenta non debentur. *Nov.*

Justin.